

MỘT SỐ YÊU CẦU VỀ KIẾN THỨC VÀ KỸ NĂNG CỦA KIỂM HUẤN VIÊN TRONG CÔNG TÁC XÃ HỘI TRƯỜNG HỌC

Nguyễn Thanh Bình^{1*}, Trịnh Phương Thảo¹

Tóm tắt. Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học ở Việt Nam hiện nay là rất cần thiết để thực hiện chức năng trợ giúp những vấn đề mà học sinh trong nhà trường gặp phải; nhưng quan trọng hơn kiểm huấn viên sẽ hướng dẫn, đánh giá sinh viên chuyên ngành công tác xã hội của các trường cao đẳng, đại học xuống thực hành, thực tập tại các trường phổ thông. Bởi vậy, ngoài những kiến thức và kỹ năng chung của nhân viên công tác xã hội cần có, người làm kiểm huấn viên trong trường học cần phải có những kiến thức và kỹ năng nhất định để có thể đảm nhiệm tốt được các công việc của mình. Bài viết nghiên cứu về một số yêu cầu về kiến thức và kỹ năng của kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học.

Từ khóa: Kiểm huấn viên, công tác xã hội, công tác xã hội trường học.

1. Đặt vấn đề

Công tác xã hội là một ngành khoa học còn tương đối non trẻ ở Việt Nam. Sinh viên tốt nghiệp ngành công tác xã hội có thể làm việc cho các cơ quan quản lý nhà nước như ở các Bộ và ngành dọc phụ trách về vấn đề an sinh xã hội: Bộ Lao động thương binh và xã hội, các Sở Lao động thương binh và xã hội, các Phòng, Ban chức năng, các Ủy ban nhân dân, cơ quan quản lý nhà nước cấp xã, phường, quận, huyện, tỉnh, thành phố...; các tổ chức chính trị xã hội triển khai các hoạt động trợ giúp xã hội và vận động chính sách xã hội cho các nhóm người yếu thế và có nhu cầu trợ giúp của xã hội; các tổ chức quốc tế, tổ chức phi chính phủ quốc tế liên quan đến vấn đề an sinh xã hội, ví dụ như UNICEF, ILO, UNDP,... hay các tổ chức phi chính phủ quốc tế (NGOs); các cơ quan tổ chức đào tạo, nghiên cứu về công tác, phát triển xã hội hay an sinh xã hội (các trường đại học, cao đẳng, trường nghề...); các tổ chức cung cấp dịch vụ trực tiếp công lập hoặc tư nhân như các văn phòng tham vấn, trung tâm tư vấn trị liệu, trung tâm phát triển cộng đồng, các mái ấm, nhà mở..., các cơ sở và tổ chức xã hội: Các hội bảo trợ xã hội từ Trung ương đến địa phương; Các trung tâm nuôi dưỡng chăm sóc người có công với đất nước, người già cô đơn, người khuyết tật, trẻ em mồ côi; Các trung tâm giáo dục và phục hồi nhân phẩm cai nghiện ma túy, trại cải tạo; các đoàn thể quần chúng, doanh nghiệp, trường học, bệnh viện, cộng đồng ở thành thị và nông thôn,...; Làm công tác xã hội chuyên nghiệp trong các lĩnh vực khác nhau như: sức khỏe, giáo dục, pháp luật,

Ngày nhận bài: 05/08/2017. Ngày nhận đăng: 14/09/2017.

¹Khoa Công tác xã hội, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội;

*e-mail: binhnt@hnue.edu.vn.

kinh tế, văn hoá - xã hội, tôn giáo tín ngưỡng, môi trường, dân số, truyền thông,...; Hoặc cũng có thể làm việc độc lập với vai trò là nhân viên xã hội, kiểm huấn viên, nhà nghiên cứu, hay cán bộ hoạch định chính sách xã hội và ở cả các cơ sở chức tổ chức từ thiện nhân đạo [4].

Với tư cách là một nghề chuyên môn, nếu sinh viên ra trường làm kiểm huấn viên trong công tác xã hội nói chung và trong công tác xã hội trong trường học nói riêng thì cũng cần đảm bảo một số những yêu cầu và kỹ năng nhất định. Bài viết sẽ phân tích một số yêu cầu về phẩm chất và kỹ năng của kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học ở Việt Nam trong điều kiện hiện nay.

2. Khái niệm kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học

Kiểm huấn là quá trình tương tác giữa người kiểm huấn và người được kiểm huấn, trong đó người kiểm huấn được cơ quan công tác xã hội/trường đào tạo công tác xã hội chỉ định giúp đỡ, hướng dẫn người được kiểm huấn phát triển năng lực chuyên môn của mình nhằm đáp ứng những mục tiêu của tổ chức và các tiêu chuẩn nghề nghiệp của người nhân viên công tác xã hội. Mục tiêu cuối cùng của công tác kiểm huấn là hướng tới việc giúp đỡ và bảo vệ lợi ích cao nhất cho thân chủ [5]. Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học là người giúp đỡ, theo dõi và đánh giá kết quả thực hành của sinh viên chuyên ngành công tác xã hội khi họ xuống thực hành tại các cơ sở thực hành công tác xã hội nói chung, trong đó có cơ sở thực hành công tác xã hội trường học. Qua khái niệm trên, chúng ta có thể nhận thấy, kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học phải có những yêu cầu rất chặt chẽ về chuyên môn, vì họ là người theo dõi, đánh giá cho sinh viên khi họ xuống thực hành, thực tập tại các cơ sở. Tuy nhiên, qua tìm hiểu thực tế, chúng tôi nhận thấy, các kiểm huấn viên tại các trường học thường không đúng chuyên môn về công tác xã hội, họ thường tốt nghiệp từ các ngành gần của công tác xã hội: tâm lý học, giáo dục đặc biệt, xã hội học,...hoặc họ chỉ làm nhiệm vụ bên cạnh việc giảng dạy những chuyên môn chính của mình. Họ đánh giá và quản lý sinh viên thực tập hoàn toàn dựa trên kinh nghiệm. Vì thế, chất lượng thực hành của sinh viên công tác xã hội nói chung còn có những hạn chế nhất định. Để nâng cao hơn nữa chất lượng của đội ngũ kiểm huấn viên nói chung và đội ngũ kiểm huấn viên trong trường học nói riêng, tác giả đề xuất một số kiến thức và kỹ năng mà kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cần có.

3. Những kiến thức và kỹ năng của nhà kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học

3.1. Những kiến thức cần có của nhà kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học

Để thực hiện tốt vai trò của người kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học, trước hết kiểm huấn viên phải nắm bắt được tiến trình của công tác xã hội cá nhân và công tác xã hội nhóm.

Công tác xã hội cá nhân là phương pháp can thiệp hỗ trợ đầu tiên của công tác xã hội. Đây là phương pháp can thiệp để giúp một cá nhân thoát khỏi những khó khăn trong đời sống vật chất và tinh thần, chữa trị và phục hồi các chức năng xã hội của họ, giúp họ tự nhận thức và giải quyết các vấn đề gặp phải bằng khả năng của chính mình.

Đặc trưng của phương pháp công tác xã hội cá nhân là phương pháp mà người làm công tác xã hội vận dụng lý thuyết, các cách tiếp cận, các kỹ năng chuyên nghiệp để tác nghiệp với đối tượng dựa trên mối quan hệ trực tiếp, sự tương tác hai chiều nhằm hỗ trợ đối tượng nhận diện vấn đề của mình, đánh giá tiềm năng, kết hợp những yếu tố trợ giúp từ bên ngoài để giải quyết vấn đề, vượt qua khó khăn, vươn lên trong cuộc sống.

Tiến trình công tác xã hội cá nhân bao gồm 7 bước cơ bản: Tiếp cận thân chủ, nhận diện vấn đề, thu thập và xử lý thông tin, xác định vấn đề ưu tiên và trọng tâm vấn đề cần giải quyết, xây dựng kế hoạch giải quyết vấn đề, thực hiện kế hoạch giải quyết vấn đề, lượng giá và kết thúc.

Đối với công tác xã hội cá nhân, kiểm huấn viên công tác xã hội trường học ngoài việc nắm vững tiến trình công tác xã hội cá nhân, họ cần có những kiến thức liên quan đến những vấn đề mà học sinh trong các nhà trường hay gặp phải: vấn đề bạo lực học đường, vấn đề về giới tính, vấn đề tình bạn, tình yêu, vấn đề định hướng nghề nghiệp, vấn đề giáo dục kỹ năng sống,... Đây là những vấn đề mà học sinh có thể gặp phải bên cạnh vấn đề học tập của họ trên ghế nhà trường. Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cần có những hiểu biết về vấn đề này để một mặt trợ giúp cho các em học sinh trong nhà trường, mặt khác cũng để hướng dẫn và đánh giá các em sinh viên ngành công tác xã hội các trường đại học, cao đẳng đến thực hành hay thực tập.

Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cũng cần có những kiến thức cơ bản về công tác xã hội nhóm, chẳng hạn như: tiến trình công tác xã hội nhóm, xây dựng và thành lập các nhóm đặc thù để giải quyết các vấn đề cho học sinh: nhóm trị liệu, nhóm giáo dục, nhóm giải trí,... để các em học sinh có sự liên kết với nhau, trợ giúp nhau trong giải quyết vấn đề của mình.

Công tác xã hội nhóm là sự vận dụng những kỹ năng chuyên nghiệp dựa trên nền tảng lý thuyết về sự hình thành, vận động, mối quan hệ tương tác, tâm lý, nhu cầu, hành động nhóm để can thiệp, hỗ trợ những nhóm xã hội yếu thế, có chung một hay một số mục đích nhằm thay đổi nhận thức, hành vi, khai thác, phát huy tiềm năng, tăng cường năng lực giải quyết các vấn đề xã hội gặp phải của từng thành viên trong nhóm và của cả nhóm.

Tiến trình công tác xã hội nhóm được chia thành 4 bước-4 giai đoạn: Giai đoạn chuẩn bị và thành lập nhóm; giai đoạn khởi động và tiến hành hoạt động-giai đoạn đầu, giai đoạn tập trung hoạt động-giai đoạn trọng tâm, giai đoạn lượng giá và kết thúc hoạt động-giai đoạn cuối. Việc thực hiện các công việc-hoạt động theo tiến trình xác định trong công tác xã hội nhóm là sự phản ánh năng lực của nhân viên xã hội, đặc biệt là việc nhận diện, đánh giá nhu cầu, các tiềm năng và nguồn lực cho hoạt động, thúc đẩy thực hiện mục tiêu. Vai trò và năng lực của nhân viên công tác xã hội trong công tác xã hội nhóm thể hiện rõ nét trong các giai đoạn của tiến trình.

Kiểm huấn viên công tác xã hội trong trường học cũng cần có kiến thức cơ bản về quản trị trong công tác xã hội. Đây là một lĩnh vực của công tác xã hội, là một phương pháp thực hành nhằm triển khai và cung cấp dịch vụ công tác xã hội trong xã hội. Đồng thời quản trị công tác xã hội còn là phương pháp, tiến trình có chức năng quản lý, phân bổ, sử dụng nguồn lực, điều hành hoạt động của cơ sở, hệ thống thực hiện công tác xã hội. Các phương pháp và các hoạt động cụ thể của công tác xã hội cũng như của người làm công tác xã hội, việc huy động, triển khai, sử dụng các nguồn lực trợ giúp đối tượng có hiệu quả hay không, ở mức độ như thế nào phụ thuộc rất lớn vào việc quản trị. Quản trị công tác xã hội đòi hỏi phải được thực hiện một cách khoa học và những người làm công tác quản trị phải được đào tạo chuyên môn và có đầy đủ phẩm chất, năng lực đáp ứng yêu cầu của thực tiễn.

Có thể nhận thấy, những kiến thức liên quan đến quản trị công tác xã hội trường học mà kiểm huấn viên cần nắm vững liên quan đến những vấn đề: lập kế hoạch, lãnh đạo, kiểm tra,...Lập kế hoạch là kiến thức bắt buộc phải có đối với kiểm huấn viên. Họ phải theo dõi và đánh giá những gì sinh viên ngành công tác xã hội thực hiện đối với thân chủ của mình, họ cũng đánh giá được sự thay đổi và tiến bộ của thân chủ, sinh viên ngành công tác xã hội thông qua kế hoạch đó. Họ

cũng cần có những kiến thức về lãnh đạo để điều khiển các hoạt động của sinh viên công tác xã hội khi đến trường thực hành, thực tập. Việc kiểm tra các hoạt động trong kiểm huấn công tác xã hội trường học cũng là tất yếu, nhằm tổng kết, đánh giá những gì đã đạt được và những gì còn tồn tại để khắc phục và giải quyết trong thời gian tiếp theo.

Trong công tác xã hội trường học, kiểm huấn viên cũng cần có kiến thức về tham vấn trong công tác xã hội. Tham vấn trong công tác xã hội là quá trình tương tác giữa người làm công tác xã hội với đối tượng (các cá nhân, gia đình, nhóm và cộng đồng), thông qua việc sử dụng kiến thức và kỹ năng chuyên nghiệp, người làm công tác xã hội sẽ nhận diện, tìm hiểu, xác định vấn đề của đối tượng, đánh giá hoàn cảnh, tiềm năng, hỗ trợ đối tượng ra quyết định, lập kế hoạch hành động để giải quyết vấn đề gặp phải. Tham vấn trong công tác xã hội có thể được thực hiện với vai trò là một khâu, hoặc như những giai đoạn trong tiến trình hỗ trợ, giải quyết vấn đề của đối tượng.

Kiểm huấn viên công tác xã hội trong trường học cũng cần có sự am hiểu về tâm lý của học sinh, sinh viên; sự phát triển về thể chất và tinh thần của các em trong giai đoạn này. Những kiến thức về tâm lý lứa tuổi và sự phát triển về tâm lý giúp các nhà kiểm huấn viên công tác xã hội trong trường học có thể xem xét, đánh giá và trợ giúp cho thân chủ và các em sinh viên thực hành nghề công tác xã hội hiệu quả nhất.

3.2. Những kỹ năng cần có của nhà kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học

Để hoạt động kiểm huấn trong các nhà trường có hiệu quả cao, qua điều tra và khảo sát thực tế, chúng tôi đề xuất những kỹ năng cần có của nhà kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học, bao gồm:

Thứ nhất, kỹ năng quản lý và tổ chức. Theo tôi, đây là kỹ năng quan trọng nhất mà kiểm huấn viên công tác xã hội trong trường học cần phải có. Bởi vì, sự thành công hay thất bại trong hoạt động kiểm huấn là do sự tổ chức và quản lý có hiệu quả hay không. Để có được sự thành công kiểm huấn viên công tác xã hội trong trường học cần có các kỹ năng trong những vấn đề như ra quyết định, quản lý nhân sự, lưu giữ hồ sơ,...

Thứ hai, kỹ năng nghiên cứu và đề xuất phương án giải quyết. Công việc của một kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học là theo dõi, đánh giá việc thực hành, thực tập của sinh viên đối với những vấn đề mà thân chủ gặp phải. Việc nghiên cứu và đề xuất các phương án giải quyết của người kiểm huấn viên giúp họ xác định được tiến trình và mức độ hoàn thành công việc của sinh viên thực hành, thực tập tại cơ sở.

Thứ ba, kỹ năng làm việc nhóm và liên kết nhóm. Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cần có kỹ năng tổ chức các hoạt động để nhóm sinh viên thực hiện những công việc mà họ cần làm trong quá trình thực tập.

Thứ tư, kỹ năng quản lý và tổ chức. Kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cần có kỹ năng này để quản lý và tổ chức tiến trình thực tập của sinh viên theo đúng nội dung và yêu cầu của nhà trường.

Thứ năm, nghiên cứu và đề xuất phương án giải quyết. Đây là một kỹ năng không thể thiếu được của một kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học. Công việc của một kiểm huấn viên trong nhà trường là đánh giá kết quả thực hành, thực tập của sinh viên, đồng thời giúp sinh viên hiểu được tiến trình công tác xã hội nói chung. Muốn làm được việc đó, trước hết kiểm huấn viên cần xác định và đề xuất được các phương án giải quyết vấn đề. Đây là căn cứ và là tiêu chí để đánh

giá sinh viên khi thực hành, thực tập.

4. Kết luận

Để có thể thực hiện tốt vai trò của kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học, ngoài những kiến thức và kỹ năng cơ bản của nhân viên công tác xã hội nói chung, người làm kiểm huấn viên trong công tác xã hội trường học cần trang bị cho mình một số kiến thức và kỹ năng cơ bản và đặc thù để phù hợp với chức năng của mình tại các nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đề án đào tạo Thạc sỹ chuyên ngành Công tác xã hội định hướng ứng dụng Trường ĐH Sư phạm Hà Nội, 2016.
- [2] Nguyễn Thanh Bình, Đặng Thị Huyền Oanh (2015), *Mô hình thực hành nghề công tác xã hội cho sinh viên chuyên ngành công tác xã hội (Nghiên cứu trường hợp tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội)*, Kỷ yếu Hội thảo Khoa học quốc tế: Công tác xã hội Việt Nam thách thức tính chuyên nghiệp trước nhu cầu hội nhập và phát triển
- [3] Nguyễn Thanh Bình (2015), *Sự cần thiết của công tác xã hội trường học ở Việt Nam hiện nay*, Kỷ yếu Hội thảo Khoa học quốc tế: Công tác xã hội trường học: Kinh nghiệm quốc tế và định hướng phát triển ở Việt Nam. Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [4] Nguyễn Hiệp Thương, Phạm Văn Tư, Nguyễn Thanh Bình, Trương Hoàng Anh (2015), *Thực trạng vấn đề trường học và nhu cầu phát triển đội ngũ nhân viên công tác xã hội trong trường học*, Kỷ yếu Hội thảo Khoa học quốc tế: Công tác xã hội trường học: Kinh nghiệm quốc tế và định hướng phát triển ở Việt Nam, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [5] Nguyễn Duy Nhiên (2015), *Nhập môn Công tác xã hội*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.

ABSTRACT

Some requirements for knowledge and skills of super visors in charge of school social work

Supervisors in school social work in Vietnam today are essential in order to helps students encounter problems at schools; but more importantly supervisors will guide and evaluate students majoring in social work of colleges and universities when they take a field trip to schools. Therefore, apart from the general knowledge and skills of social workers needed, it is necessary for supervisors to have certain knowledge and skills to be able to undertake their works effectively. This writing studies some requirements for knowledge and skills of supervisors in charge of school social work.

Keywords: Supervisor, social work, school social work.